

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29.12.1981, sp. zn. 1 Cz 28/81, ECLI:CZ:NS:1981:1.CZ.28.1981.1

Číslo: 35/1983

Právní věta: Ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. o nevrácení odměn za objevy, vynálezy, zlepšovací návrhy a průmyslové vzory, pokud byly nabyty v dobré víře, nelze použít na jiné případy než ty, které jsou v tomto ustanovení uvedeny. Došlo-li k přeplatku odměny z jiných důvodů (např. pro nesprávný výpočet), je autor povinen odpovídající částku vrátit bez ohledu na to, zda odměnu přijal v dobré víře či nikoliv.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 29.12.1981

Spisová značka: 1 Cz 28/81

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Průmyslový vzor, Vynálezy, Zlepšovací návrhy

Předpisy: 40/1964 Sb. § 175 84/1972 Sb. § 118

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 35/1983 sb. rozh.

Ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. o nevrácení odměn za objevy, vynálezy, zlepšovací návrhy a průmyslové vzory, pokud byly nabyty v dobré víře, nelze použít na jiné případy než ty, které jsou v tomto ustanovení uvedeny.

Došlo-li k přeplatku odměny z jiných důvodů (např. pro nesprávný výpočet), je autor povinen odpovídající částku vrátit bez ohledu na to, zda odměnu přijal v dobré víře či nikoliv.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 29. 12. 1981, [1 Cz 28/81](#))

Žalující organizace se domáhala na žalovaném zaplacení částky 7770 Kčs jako neoprávněného majetkového prospěchu, který žalovaný získal tím, že mu na odměně za využití jeho vynálezu byla vyplacena vyšší částka, než by mu náležela, kdyby byl výpočet proveden správně. K přeplatku došlo pochybením při přepočtu zahraničních plateb.

Žalovaný připouštěl, že došlo k přeplatku v uvedené výši s tím, že jej však odmítá vrátit s ohledem na sociální situaci své rodiny a vzhledem k rozporům, k nimž došlo mezi účastníky v souvislosti s jiným

případem. Namítal, že přijímal poskytnutou odměnu v dobré víře, neboť kromě výplatních termínů a výše daně ze mzdy mu nebyly žádné jiné podklady pro výplatu odměny známy. Dále namítal promlčení žalované pohledávky.

Okresní soud v Ústí nad Orlicí rozsudkem žalobu zamítl. Vycházel z toho, že v daném případě nelze použít ustanovení § 451 o. z. o neoprávněném majetkovém prospěchu, ale analogicky ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. Protože pak žalovaný přijal odměnu v dobré víře, nelze její vrácení požadovat. Bylo by proto v rozporu se zásadami socialistického soužití, kdyby měl horší postavení autor vynálezu, jemuž byla odměna vypočtena nesprávně, než autor vynálezu, na který bylo autorské osvědčení zrušeno.

Krajský soud v Hradci Králové uvedený rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Posuzoval žalovaný nárok analogicky podle ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. s tím, že tento zákon je normou speciální a ustanovení občanského zákoníku lze aplikovat jen na případy, která zákon č. 84/1972 Sb. neřeší.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že uvedenými rozsudky soudů obou stupňů byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. zruší-li se zcela nebo částečně diplom na objev, autorské osvědčení na vynález nebo osvědčení na průmyslový vzor nebo kladné rozhodnutí o zlepšovacím návrhu, odměna ani její část se nevracejí, pokud byly nabyty v dobré víře.

Podle ustanovení § 17 o. z. vztahy vznikající z vytvoření a společenského uplatnění děl literárních, vědeckých a uměleckých, jakož i vztahy z objevů, vynálezů, zlepšovacích návrhů a průmyslových vzorů upravují zvláštní zákony.

Vztahy, které vznikají z vytvoření a společenského uplatnění vynálezů, upravuje zákon č. 84/1972 Sb. Povinnost autorů objevů, vynálezů, zlepšovacích návrhů a průmyslových vzorů vrátit částky, které jim byly neprávem na odměnách vyplaceny, není však v tomto zákoně obecně upravena, a to ani v jeho ustanovení § 118, které tuto povinnost vylučuje jen za určitých podmínek. To ovšem neznamená, že by autoři vynálezů tuto povinnost neměli. Právě z citovaného ustanovení § 118 vyplývá, že zákon č. 84/1972 Sb. takovou povinnost předpokládá, neboť jinak by nemělo smysl, aby ji v tomto ustanovení (za splnění podmínek v něm stanovených) vylučoval.

Na vztahy z vynálezů je třeba, při nedostatku speciální právní úpravy v zákoně č. 84/1972 Sb., použít na případy odměn (jejich částí) vyplacených autorům vynálezů neprávem ustanovení § 451 a násl. o. z. 1) o odpovědnosti za neoprávněný majetkový prospěch. Většinou tu půjde (stejně jako v daném případě) o plnění bez právního důvodu (§ 452 o. z.) s tím, že povinnost vydat neoprávněný majetkový prospěch vyplývá z ustanovení § 451 o. z.

Povinnost autorů vynálezů vydat neoprávněný majetkový prospěch tedy vyplývá i v případech, kdy bylo zcela či zčásti zrušeno autorské osvědčení na vynález, z ustanovení § 451 o. z. Je ovšem pro tyto případy ustanovením § 118 zákona č. 84/1972 Sb. podmíněna nedostatkem dobré víry. Ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. tedy povinnost vydat neoprávněný majetkový prospěch vyplývající z ustanovení § 451 o. z. jen modifikuje (omezuje) tak, že je dána pouze při nedostatku dobré víry. Tuto modifikaci však ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. omezuje u vynálezu na případ v něm uvedený (zruší-li se zcela nebo zčásti autorské osvědčení za vynález). K tomu, aby bylo možné uvedenou modifikaci obsaženou v ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. vztáhnout i na případy ostatní (např. i na případy nesprávně vypočtené odměny), není opora ani v zákoně č. 84/1972 Sb. ani

v občanském zákoníku. /2/

Použití ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. na případy nesprávně vypočtené odměny proto nepřichází v úvahu a jeho použitelnost na tyto případy nelze dovodit ani rozšiřujícím výkladem ani analogií. Proti aplikaci podle analogie svědčí ta skutečnost, že není třeba vyplňovat mezeru v právní úpravě, neboť na vrácení neprávem vyplacené takové odměny dopadají ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za neoprávněný majetkový prospěch. Rozšiřující výklad je možný jen tehdy, jestliže to text příslušného ustanovení umožňuje. Ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. stanoví jednoznačně, v kterých případech (taxativně) se odměna ani její část nevracejí, pokud byly nabyty v dobré víře; jeho použití na jiné případy rozšiřujícím výkladem proto nepřichází v úvahu.

Právní názor odůvodňující použití ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. i na případy nesprávně vypočtené odměny s tím, že by autor vynálezu, jemuž byla odměna vypočtena nesprávně, neměl mít z hlediska povinnosti vydat neoprávněný majetkový prospěch horší postavení než ten, jenž autorem vlastně není, neboť mu bylo autorské osvědčení na vynález zrušeno, však nehodnotí (i bez ohledu na shora uvedené závěry o možnosti extenzivního výkladu a analogického použití), že ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. představuje výjimku z obecné zásady, přičemž není rozhodné, jaký měl subjektivní vztah k jeho získání. Uvedená zásada je obsažena v občanskoprávní odpovědnosti za neoprávněný majetkový prospěch a ve smyslu článku VII o. z. dopadá na všechny občanskoprávní vztahy, mezi něž patří zásadně i vztahy z objevů, vynálezů, zlepšovacích návrhů a průmyslových vzorů. Již z toho důvodu, že jde o výjimku, neměl by být tedy dopad ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. rozšiřován nad rámec stanovený jeho výslovným zněním. Pokud zákon vázanost na dobrou víru výslovně omezil na určité případy, je třeba vycházet z toho, že jde o záměr, jehož dosažení nelze mařit výkladem.

Výklad ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb., který by nad rámec výslovného znění tohoto ustanovení rozšiřoval omezení povinnosti autorů objevů, vynálezů, zlepšovacích návrhů a průmyslových vzorů vracet prostředky, které jim byly z majetku socialistického vlastnictví neprávem vyplaceny, by byl v rozporu s požadavkem ochrany majetku v socialistickém vlastnictví a s požadavkem hospodárnosti.

Ustanovení § 118 zákona č. 74/1972 Sb. tedy dopadá pouze na případy, kdy se zcela nebo zčásti zruší diplom na objev nebo autorské osvědčení na vynález anebo osvědčení na průmyslový vzor či kladné rozhodnutí o zlepšovacím návrhu. Došlo-li proto k přeplatku odměny z jiných důvodů (např. pro nesprávný výpočet), je autor povinen odpovídající částku podle ustanovení § 451 a § 452 (plnění bez právního důvodu) o. z. vrátit bez ohledu na to, zda odměnu přijal v dobré víře či nikoli.

Soudy obou stupňů vycházely však v projednávané věci z jiného právního názoru a porušily tak svými rozsudky zákon v ustanovení § 118 zákona č. 84/1972 Sb. a v ustanoveních § 451 a § 452 o. z.

1) v případech, kdy objev, vynález nebo průmyslový vzor nebyl autorem nebo některým ze spoluautorů vytvořen v pracovním poměru k organizaci

2) v zákoně č. 40/1964 Sb. (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 70/1983 Sb.)